VÄSTERBOTTENS MUSEUM

ARKEOLOGISK RAPPORT

Rapport

Arkeologisk utredning med anledning av sandtäkt på fastigheten Fällforsselet 1:3, Vännäs sn & kn. Västerbottens län.

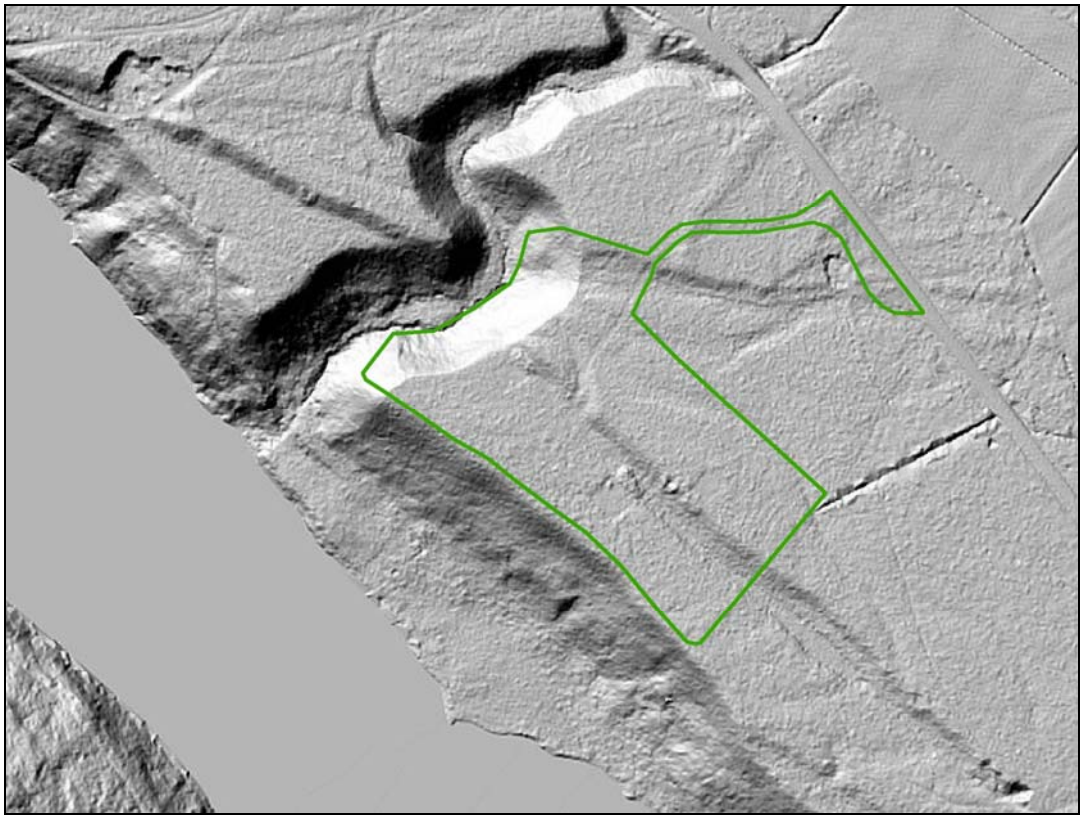

© Lantmäteriet Dnr I2017/00477

Västerbottens museum/ Uppdragsverksamheten

Berit Andersson Dnr 109/17

Innehåll

Administrativa och tekniska uppgifter 1
Sammanfattning 1
Inledning 1
Utredningsområdet 2
Syfte 2
Metod 2
Resultat 3
Referenser 4

Omslagsbild: LiDAR-bild över utredningsområdet markerad med grön färg och den registrerade tjärdalen synlig som en grop med ränna.

Administrativa och tekniska uppgifter

Vbm dnr	109/17
Lst dnr	431-10670-2016
Lst beslutsdatum	2017-04-07
Län	Västerbotten
Landskap	Västerbotten
Kommun	Vännäs
Socken	Vännäs
Ort	Fällforsselet
Fastighet	Fällforsselet 1:3
Tillf ID	1
Undersökningstyp	Arkeologisk utredning
Datering	Historisk tid
Kartblad	71H 0c SO (Sweref 99)
Koordinatsystem	Sweref99TM
Höjd	120 - 130 möh
Fältarbetsperiod	2017-05-22
Fältarbetsledning	Berit Andersson VBM
Planering arkivsök	0,5 dv
Dagverken fält	1
Rapport / efterarbete	2 dv
Kartmaterial	© Lantmäteriet Dnr I2017/00477
Foto nr	VBM DB 383:1-5
Dokumentationsmaterial	Rapporter samt övrigt analogt och digitalt arkivmaterial kommer att förvaras vid Västerbottens museum.

Sammanfattning

Med anledning av att Torkel Sigurdsson planerar att öppna en ny sandtäkt i södra delen av fastigheten Fällforsselet 1:3 i Vännäs socken och kommun har Länsstyrelsen beslutat, med stöd av 2 kap 11 § (1988 :950) kulturmiljölagen, att en arkeologisk utredning ska utföras. Västerbottens museum har tilldelats uppdraget.

Planerad täkt ligger ca 8 km nordväst om Vännäs tätort med anslutning till länsväg 611. Inom verksamhetsområdet växer i huvudsak barrskog. Planerad sandtäkt ligger parallellt med Umeälven och landsvägen mellan Hällfors och Harrsele. Avståndet är som närmast ca 75 m till älven och ca 200 m till landsvägen. I området är ett flertal tjärdalar (kemisk industri) registrerade i Skogsstyrelsens Skog & Historia-skikt.

Vid utredningen påträffades 1 kemisk industri (tjärdal) i området för sandtäkten. Enligt Riksantikvarieämbetes Lämningstypslista är rekommendationen för Kemisk industri *Övrig kulturhistorisk lämning*. Inga indikationer på förhistorisk aktivitet påträffades i utredningsområdet.

Inledning

Torkel Sigurdsson planerar att öppna en ny sandtäkt i södra delen av fastigheten Fällforsselet 1:3 i Vännäs socken och kommun. Sigurdsson har till länsstyrelsen lämnat in ett tidigt samrådsunderlag och länsstyrelsen har beslutat att den planerade nya täktverksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan enligt 6 kap 4 § Miljöbalken. Fastigheten Fällforsselet 1:3 ägs idag av Torkel Sigurdsson.

Länsstyrelsen beslutar, med stöd av 2 kap 11 § (1988 :950) kulturmiljölagen, att en arkeologisk utredning ska utföras med anledning av planerad naturgrustäkt inom fastigheten Fällforsselet l :3 i Vännäs kommun.

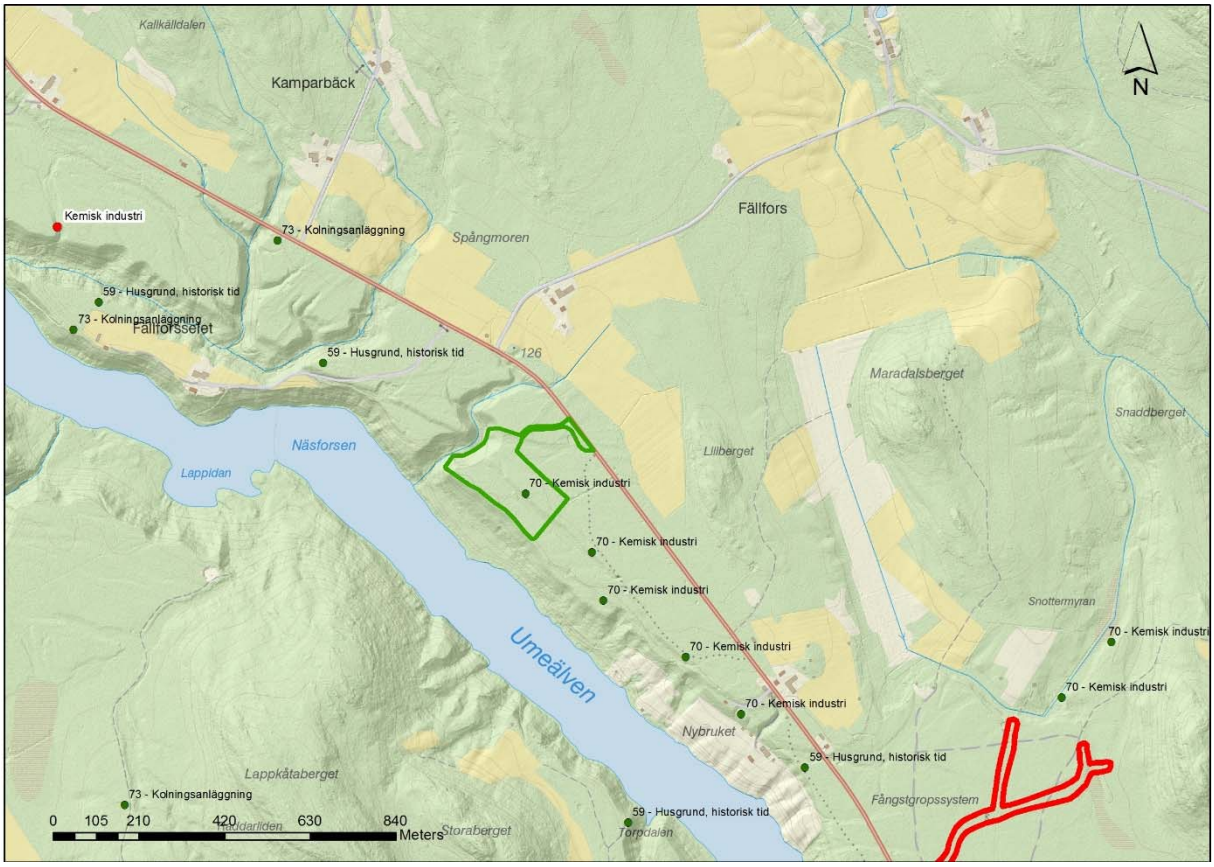

Fig. 1. Översiktskarta med sandtäkten markerad med grön linje. Lämningar registrerade i FMIS markerade med röd färg och lämningar i Skog & Historia skiktet markerade som gröna punkter. © Lantmäteriet Dnr I2017/00477

Utredningsområdet

Planerad täkt ligger ca 8 km nordväst om Vännäs tätort med anslutning till länsväg 611. Inom verksamhetsområdet växer i huvudsak barrskog. Planerad sandtäkt ligger parallellt med Umeälven och landsvägen mellan Hällfors och Harrsele. Avståndet är som närmast ca 75 m till älven och ca 200 m till landsvägen. Enligt kommunens översiktsplan ligger täktområdet strax norr om det område där inga täkter får öppnas. Täktområdet sträcker sig från fastighetens södra rågång mot dalgången i norr och **är** ca 280 m långt. Verksamhetsområdet är ca 3,5 hektar. Brytningsområdet är ca 3,1 hektar. Materialet är huvudsakligen sand upp till 6 mm och utan mjäla, som ligger på ett lager av filler som behövs vid framställnin**g av betonggrus.** Utredningen har omfattat hela verksamhetsområdet.

Syfte

Syftet med utredningen är att fastställa om forn- och kulturlämningar berörs av exploateringen, samt att så långt som möjligt beskriva och bedöma dessa.

Metod

Förarbete består av studier av befintligt kartmaterial vad gäller jordart, ekonomiska kartor, äldre lantmäteriakter samt höjddata i form av LiDAR. Fältarbetet genomförs genom terräng rekognosering inom berörd yta. Påträffade lämningar registreras i Riksantikvarieämbetets FältGis för införande i FMIS.

Resultat

Vid utredningen påträffades 1 kemisk industri (tjärdal) i området för sandtäkten. Tjärdalen var tidigare registrerad i Skogsstyrelsens Skog & Historia-skikt och har nu införts i Riksantikvarieämbetes fornminnesregister (FMIS). Enligt Riksantikvarieämbetes Lämningstypslista är rekommendationen för Kemisk industri *Övrig kulturhistorisk lämning*.

Fig. 2. VBM DB 383:4. I den registrerade tjärdalen växer lövträd, till skillnad från övrig tallbeväxt mark.

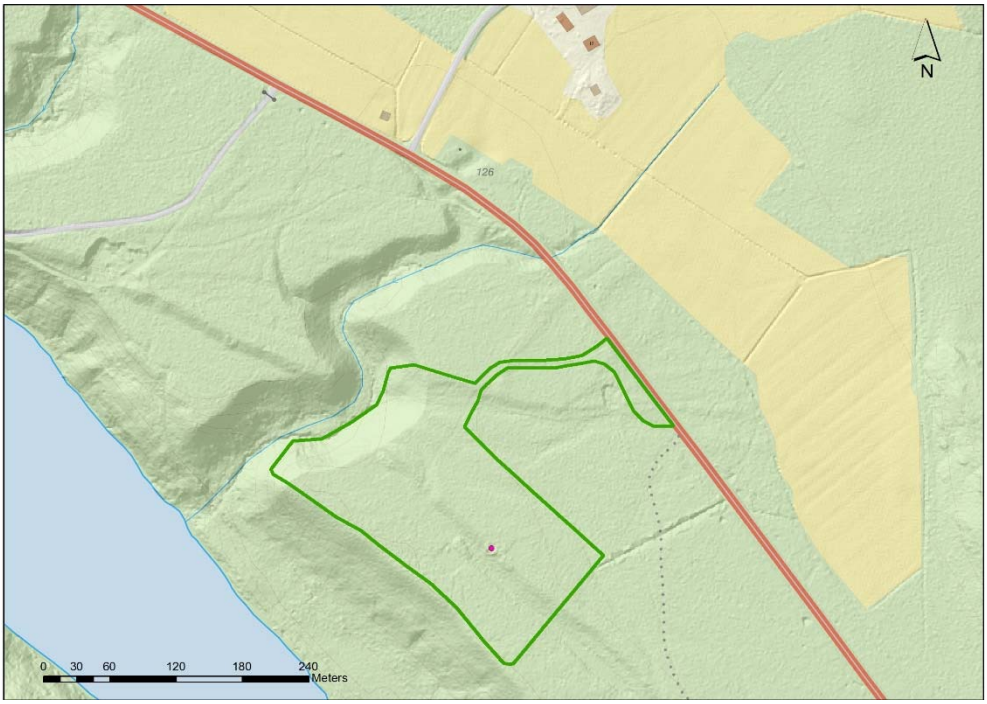

Fig. 3. Översiktskarta över området som berörs av sandtäkten. Rosa punkt markerar tjärdalen och grön linje markerar sandtäkten. © Lantmäteriet Dnr I2017/00477

I området för den planerad sandtäkten fanns ett flertal öppna ytor men inga tecken på förhistorisk aktivitet såsom skärvsten och avslag påträffades i dessa. Vid utredningen användes s.k. Medlespjut men inga stenar kunde kännas utan endast sandig mark. I en mindre brukningsväg var ett område med rödbränd sand, men då det saknades andra indikationer på förhistorisk verksamhet bedömdes det som naturligt.

Fig. 4. VBM DB 383:1 Avbanat område i utrednings-områdets västra del.

Fig. 5. VBM DB 383:3. Vegetationsfritt område i brukningsväg.

Fig. 6. VBM DB 383:5. Område med rödbränd sand i brukningsväg.

Referenser

Riksantikvarieämbetet. *Lista med lämningstyper och rekommenderad antikvarisk bedömning*. Version 4.0.

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Redovisning av utförd undersökning enligt 11-13 §§ KML

Geografiska och administrativa uppgifter

Län **Västerbotten**	Kommun **Vännäs**	Landskap **Västerbotten**
Socken **Vännäs**	Fastighet/kvarter **Fällforsselet 1:3**	Kartblad **71H 0c SO**
Beslutande länsstyrelse (datum för beslut) **Västerbotten (2017-04-07)**	Länsstyrelsens dnr **431-10670-2016**	Beslut enligt KML **Arkeologisk utredning enligt 2 kap. 11§ KML**

Undersökningens art och omfattning

Undersökarens dnr/projektnr **109/17**	Typ av undersökning/åtgärd **Arkeologisk utredning**		Fältarbetstid start/slut **2017-05-22 - 2017-05-22**
Undersökande/ansvarig organisation **Västerbottens museum**	Projektansvarig **Jans Heinerud**		Typ av exploatering
Uppdragsgivare/exploatör	Antal arbetsdagar	Beräknad rapporttid	Total faktisk kostnad

Berörda RAÄ-nr, datering och lägesbestämning

Berörda RAÄ-nr/tillfällig arbetsidentitet (objektnr) **Tillf ID 1**	
Datering	
Mätmetod **GPS**	Kommentar kring inmätning
Skala **1:10000**	
Medelfel vid inmätning **+- 7 meter**	

Objekttabell för lämningstyper

RAÄ-nr	Tillfälligt arbetsid. (obj.nr) **1**	Osäker position **Nej**	Ej synlig ovan mark **Nej**	Lägsta nivå (möh)	Högsta nivå (möh)
Antal **1**	Lämningstyp **Kemisk industri**	Egenskapstyp **Verksamhet**		Egenskapsvärde(n) **Tjärdal/tjärgrop**	
Antikvarisk bedömning **Övrig kulturhistorisk lämning**	Skadestatus **Välbevarad**	Undersökningsstatus **Ej undersökt**		Aktualiserad bedömning **Lämningstypslista**	
Beskrivning **Tjärdal rund 12 m i diam bestående av en grop 6 m i diam och 1,2 m dj omgiven av vall 2,5 - 3 m br och 0,2 - 0,8 m h med öppning i V för otydlig ränna 6 m lång, 1 m bred och 0,3 m dj. Gropen störd av rotvälta.**					
Antikvarisk kommentar/motivering till aktualiserad bedömning					
Terräng **Kant av plan sandig tallhed i V-sluttning mot äldre sandtag. Skogsmark, tallskog.**					
Vegetation **Beväxt med ett 30 tal björkar, 20 tal sälgar och aspar samt smågranar.**					

Referenser

Inget kartmaterial bifogat
Ingen skriftlig källa bifogad
Ingen bildinformation bifogad

Filnamn	Typ	Storlek
F?llforsselet.zip	application/x-zip-compressed	0.00 Megabyte

Redovisning

Sammanfattning av undersokningsresultaten **Med anledning av att Torkel Sigurdsson planerar att öppna en ny sandtäkt i södra delen av fastigheten Fällforsselet 1:3 i Vännäs socken och kommun har Länsstyrelsen beslutat, med stöd av 2 kap 11 § (1988 :950) kulturmiljölagen, att en arkeologisk utredning ska utföras. Västerbottens museum har tilldelats uppdraget.** **Vid utredningen påträffades 1 kemisk industri (tjärdal) i området för sandtäkten. Enligt Riksantikvarieämbetes Lämningstypslista är rekommendationen för Kemisk industri Övrig kulturhistorisk lämning. Inga indikationer på förhistorisk aktivitet påträffades i utredningsområdet.**
Förslag till fortsatta åtgärder
Meddelande till FMIS

Referensnummer för den inskickade blanketten är: 1947

Blankett inskickad av: Berit Andersson (berit.andersson@vbm.se) 070-5552923

VÄSTERBOTTENS
MUSEUM

Box 3183, 903 04 Umeå
Telefon 090-16 39 00. Telefax 090-77 90 00.
info@vbm.se
www.vbm.se